

Dovedeš-li o všem mlčet, dovolí ti o to víc:
kde se dalo mužům věřit, milerád jsem vyšel vstříc,
ale s pány klevetníky nechtěl jsem mít nikdy nic,
ty jsem držel vždycky dále od paní i od děvčic.

Jako skrýváš ve svém břiše všechno, co jsi snědl dnes,
tak ukrývej tajemství své, které mnohem sladší jest.
Píše ve své knize Cato, velký římský učenec,
že se přítel pozná po tom, jak zná smlčet tajnou věc.

Když volavka zvedne hlavu, je ji vidět odevšad;
když prokouše hloží hlínu, nemá se kam schovat pak
a všichni je vyhazují, aby měli čistý sad:
proto na všech trzích světa mlčení je nad zlaták.

Co jen škody napáchají mluvkové a pomlouváči!
Sami sobě neposlouží a ke všemu druhé zmáčí,
neboť ženy bojí se jich a drží se zpátky radši:
stačí jeden podvodník a prodělají všichni hráči.

Vždyť i kvůli kousku sýra, který vzala myška malá,
říkává se: „Zase nám ta banda myší sýr sežrala!“
Mor ať přijde na hlupáka, hrom ať praští do packala,
na kterém si žena míru pro ostatní muže vzala!

Ze tří věcí, o které se u ženy chceš pokoušeti,
ohlídej si dobře první a druhá ti neuleť;
když ohlídáš dobře obě, bude tvoje i ta třetí:
jenom jazyk na uzdě drž, nebo milá uteče ti.

Dej si radit od přítele, pochlebníky však drž zkrátka,
dáš-li na to, co tě učím, bude tvoje cesta hladká:
otevře ti zítra bránu, kdo ti včera zamkl vrátka,
která je dnes nevraživá, zítra bude velmi sladká.

Řekl bych ti mnohem více, ale už se nezdržím,
musím zase po jiných jít, vyhovět a přát i jim:
trápí je to, když se zmeškám, a já nerad zahálím.
Važ si rad a sám si rad a poradiš i ostatním.“

Já, řečený Juan Ruiz, takto v Hitě arcikněž,
ač jsem hledat nepřestal a nepřestávám ani dnes,
paní, jakou Amor kreslí, dosavad jsem nenalezl
a těžko kdy naleznu, žal nežal, bolest nebolest.

KTERAK ARCIKNĚZI RADILA DOŇA VENUŠE A O LÁSCE DONA MELOUNA A DONI ŠVESTKY

Tak Amor odešel, a sotva jsem se ráno probudil, chtěl
jsem se zařídit podle jeho rad. Abych pravdu řekl, řídil
jsem se jimi už dávno, ale přes všechnu snahu a mlčenlivost
se mi v lásce nikdy nevedlo. Řekl jsem svému srdci: „Ještě
jednou tě dám dohromady s krásnou paní, a jestli nepo-
chodím, nechám toho nadobro.“ Srdce odpovědělo:
„Co se nepodaří dnes, zkoušej zítra.“

Dal jsem tedy vale škodlivému smutku a našel si kra-
savici, jaké není rovno. Jmenovala se Doňa Švestka a byla to
zámožná, ještě mladinká vdova z Calatayudu, která od-
mítala všechny nápadníky, i nejbohatší. Málokdy vychá-
zela z domu, a proto jsem zašel na radu k paní Venuši,
u níž každá láska začíná a končí, neboť ona je náš život
i naše smrt a vládne králům, vévodům a všemu stvoření.
Řekla mi: „Radil ti už můj manžel, Don Amor, a ten četl
Ovidia ve škole, avšak mohu jej doplnit. Ženinu lásku
nedostaneš darem: musíš si ji vysloužit. Žena má ráda
oddané, veselé a odvážné muže a tajně po nich touží, ale
cítí se jako každá samička méně vinna, když ji nápadník
k lásce maličko nutí. Proto se nevzdávej, když se vzpouzí
a když vrčí; má ji k tomu strach a stud, ale něžná slova
zkrotí i tu nejvzpornější. Najdi si dobrou prostřednici,
která by vám oběma dobře rozuměla. Ale pozor, nechtěj
dobýt ženy hned napoprvé, to bys ji vystrašil; nepůsobí-li
jí to potěšení, nesmíš se jí dotýkat ani ji krotit. Řekla jsem
ti dost a chvátám dál: puť se do díla, a i kdybys tisíckrát
nepochodil, čas všechno srovná.“

Zanechala mě Doňa Venuše v pěkné kaši! Rady mi dala,
ale bolest nezhojila. Nezbyvá než vysekat se z toho vlastním
jazykem. Jdu za tou paní a jsem jako námořník, jenž
zůstal sám a bez vesel na bouřícím moři. Já nebožák!
Zachráním se? Nikde nevidím přístav, všechna má naděje,
všechna má útěcha je v té, pro kterou se tak soužím. Už

jde po náměstí — jak jí to sluší, ta postava, ta ladnost; ten dlouhý volavčí krk, ty vlasy, ta hubička, ta barva, ten krok! Jen zvedne oči, už zraňuje milostnými šípy. Tady jí však lásku vyznávat nemohu, začínám se bát a třást, nevládnou rukám, nevládnou nohám, ztratil jsem rozum, opustily mě síly, proměnila se mi barva. Musím začít oklikou: „Seňoro, pozdravuje vás moje sestřenka z Toleda, tolik už o vás slyšela, že by vás chtěla poznat. Rodiče mě chtějí oženit s jednou bohatou pannou, dcerou Dona Grešličky, ale já o ni nestojím, kdepak! Mé tělo bude patřit jen té, která má moje srdce.“ Šeptem jsem jí řekl, že tlachám, protože na nás všichni hledí; ale sotva odešli, svěřil jsem se jí: „Už přes dva roky vás miluju víc než Pána Boha, nikomu třetímu si to netroufám říct, jsou to smrtelná muka, ale pro nic jiného nežiju nežli pro tu lásku k vám, odpovězte mi, seňoro, otevřeme svá srdce.“ Řekla: „Třesky plesky, muži jsou podvodníci, obelhávejte si někoho jiného.“ Já na to: „Každý prst je jinak dlouhý, každý králík jinak strakatý, nestrkejte spravedlivého do jednoho pytle s viníky; ale dopověděl bych vám to tamhle v chodbě, tady jsme příliš na očích.“ Krůček za krůčkem zachází Doña Švestka do chodby, pyšně, ale poslušně, sedne si na kamenné sedátko a já pokračuji: „Přisahám při Bohu i zemi, že neříkám nic než pravdu. Jste ledovější než horský sníh a tak mladá, až mě to drtí. Dnes mi nevěříte, ale přijďte si popovídat jindy. Řečí se lidé sblíží.“ Řekla vzácná Doña Švestka: „Moudrá řeč každého ctí, ale sama se s vámi sejít nemohu, jen před svědky.“ „Nevím, jak vám za to dost poděkovat,“ říkám já, „ale bohdá poznáte podle skutků, kdo je váš pravý přítel. Seňoro, slibte mi, že až se znovu sejdeme, obejmeme se.“ Odpověděla: „Je známo, že polibky ženu klamou a objetí ji rozpaluje. To vám dovolit nemohu, a musím už domů, matka se vrátí z kostela. Ještě si někdy promluvíme.“ Co jsem na světě, neměl jsem lepší den a větší radost! Ale znovu se trápím: co když je povídavá a vyradí to a ztratím ji? Ale nebudu-li si jí hledět, zapomene na mne.

Co když mi všechno překazí osud? Kdo se snaží, zvítězí i nad ním, ale bez Boha to nejde. Kéž řídí Hospodin mé dílo a dohlédne na mou snahu! Vždyť kdo řekne amen, tomu by se mělo všechno vyplnit.

Nesvěřil jsem námluvy ani bratranci, ani bratrovi, neboť na koho tento oheň přeskočí, tomu zaplane srdce a pro ženu pak zapomene na přátelství, povinnost i krev. Vyhledal jsem Klášterejdu, mazanou a zkušenou kuplířku, z těch, co prodávají po domech šperky, a ta mi řekla: „Mně můžete věřit, my dohazovačky umíme držet všechno pod pokličkou, tak už to žádá naše řemeslo, protože dáváme dohromady lidi, kteří toho litují, a prodáváme zvonky, které nezvoní. Doňu Švestku dobře znám a jistě si dá říct, protože už byla pod čepcem a každá mula sedlaná ráda svoje sedlo má. I nejtvrdší a nejstudenější vosk se dá stokrát přehnout, když ho, příteli, pomnete v prstech a zahřejete. Jen nesmíte zaspát, pálí za tou vdovou jeden boháč, ale já mu námluvy kazím, protože je to držgrešle. Onehdy mi poslal kožíšek, pěkný, jako na mě ušitý, takový dar hodně zmůže, a Doña Švestka na mně jen visí, ta dá na moje slova víc než na svou vůli. Co vám mám povídat, je to moje živobyť, tohleto namlouvání, a kolikrát zpláču nad výdělkem, protože lidi nevědí, co je to vděk. Ale když mě trochu zaopatříte, učaruju té mladé i jiným bělokrčkám tak, že je krůček po krůčku přivedu.“

Slíbil jsem jí všechno, co mám, a handlířka popadne své zbožíčko a běží se vetřít k paní Švestce: „Že se vám, mladá paní, chce žít pod zámkem a v takové samotě, vždyť mezi čtyřmi stěnami svou krásu jen promarníte. Projděte se někdy po městě, máme tam krasavců ažaž, ale nejhezčí a nejlepší ze všech je jistý Don Meloun ze Zahrady, chlapík jak se patří, blázní s bláznou, mudruje s moudrými, kdekdo ho chválí a myslím, že by si vás rád vzal.“ Řekla vdova: „Přestaň mi kázat, ten mluvka už mě chtěl ošidit. Kdo věří kuplířkám a mužským přísahám, pozdě honí bycha. A já mám jiné starosti, s majetkem.“ „Těch by vás právě ušetřil,“ lákala vdovu stařena, „všechno by

za vás vysoudil a ze všeho vás vysekal. Vždyť prý vás, chuděrko opuštěná, chtějí odřít, že by vám ani klepadlo na vratech nezůstalo! Radím vám dobře, Doňo Švestko, a dejte na mě, nebo dopadnete jako drop, který nedbal vlaštovčina varování. Sezobejte ta semínka, radila vlaštovka dropovi, hrdličkám a vrabcům, když viděla, že ptáčník seje konopí, aby měl z čeho dělat sítě, ale všichni se jí vysmáli. Vytrhejte ty stonky, říkala jim, když konopí povyroستlo, ale drop ji zahnal. A když potom ptáčník konopí sklídl a upletl sítě, drop se do nich chytil a lovci ho oškubali.“ Ale Doňa Švestka odpověděla stařeně bajkou o vlkovi, kterému nestačil kousek slaniny; uvěřil klamnému znamení a šel lovit mezi dobytek, ulovil však jen výprask a bolest: každý se má držet toho, co má.

Běda mi! Po té špatné zprávě jsem proklel Klášterejdu, všechny kuplířky, své srdce, oči i jazyk, a život pro mne ztratil cenu. Ale Klášterejda mě těšila: vdovička prý mě přece jen miluje, protože když o mně slyší, rty se jí chvějí, oči svítí, tváře rudnou a blednou a s rozbušeným srdcem tiskne kuplířce prsty — jak to vypadá, noc by se mnou neprospala; jen si musíme naklonit její přísnou matku, Doňu Větev.

Když jsem Klášterejdě slíbil bohatou odměnu, obelstila matku, znovu se dostala k dceři a vylíčila jí, jak po ní toužím a jak se soužím. Tentokrát vdova řekla: „Z lásky k Hitovi bych udělala ledacos, ale matka se ode mne nehne: radosti a neřesti bychom se neměli kde oddat.“ Na to Klášterejda: „Uspěcháte touhou, tváře a oči už máte jako z hlíny, věřte mi, že odklady vás oba přivedou do hrobu. Ráda byste na svou touhu zapomněla, ale to je marná snaha, paninko, ve starostech uleví jen rozptýlení, a proto občas zajděte ke mně, zahrajeme si s míčem i jinak, odpočineme si a pohostím vás, protože pro pěkné ženy mám doma vždycky dost oříšků, broskví, citronů, jablek a kaštanů. Půjdou vám k duhu a nikomu o tom ani nemukneme.“

Doňa Švestka, uštvaná jako zajíc, se jednou v poledne,

když všichni seděli u oběda, dala přivést do stařenina domu. Klášterejda mi o tom dala vědět, a tak jsem bez meškání zabušil na dveře. „Juj,“ podivila se kuplířka, „kdopak se to k nám dobývá? Člověk nebo vítr? Spíš člověk! Pravdaže! Jen se podívejte, jak ten černokabátník vyvaluje oči! Je to on? Není to on. Jen se mu podobá. Namouvěru! Je to Don Meloun! Poznávám ho po čichu! Tohle je přece jeho tvář a jeho telecí oko! Podívejte, jak nás vyčenichal! Jako pes! A teď se vzteká, že nemůže zvednout závoru! Ale vylomí dveře! Třese jimi jako zvoncem! Už je to tak! Chce dovnitř! Proč mu nic neřeknu? Done Meloune! Táhněte odtud! To vás sem čerti nesou? Nerozbijte mi dveře, dal mi je za odměnu pan opat od svatého Pavla! Počkejte, otevřu vám! Nic nelámejte! V dobrém a klidně mi řekněte, co chcete, a pak si jděte po svém. Neplašte se tak! V dobré vůli pojedte dál a uvidíme.“ „Seňoro! Doňo Švestko!“ zvolal jsem. „Vy? Má drahá! Proto jsi přede mnou, bábo, zamkla? Mám to ale šťastný den, že jsem našel takovou zajatkyni! Sám Bůh a štěstěna ji pro mne uchovali!“

(Na tomto místě jsou z dochovaného textu vytrženy 32 strofy.)

„Když jsem odešla z domu,“ říká Klášterejda vdově, „viděla jste přece ty nástrahy, tak proč jste s ním zůstávala sama? Jen mi nic nevyčítejte! Dobře vám tak! A raději o té škodě mlčte, ať se nedostanete do řečí. Takoví jako Don Meloun ze Zahrady jsou všichni mužští, a naříkat si je moudré, jen když vám to pomůže, ale co se spravit nedá, to se musí dobře snášet. Smiřte se s ním a žalost se vám promění v radost. Když říkáte, že jsem vám ublížila, teď vám také prospějí. Ožením ho s vámi a splní vám všechno, co si přejete.“

Tak si vzal Don Meloun Doňu Švestku a na jejich svatbě se všichni právem radovali. Pokud jsem se něčím prohřešil, promiňte mi to; co je v této historii ošklivé, to mám z Pamphila a Nasona.

Napněte uši, dámy, a mějte se před muži na pozoru, ať se vám nestane jako oslíkovi, kterého si chtěl na slavnosti ulovit lev, ale protože byl po nemoci a slabý, nepodařilo se mu to, a pozval tedy osla na jinou slavnost. Když osel na lichometné pozvání naletěl, lev ho rozsápal a kázal vlkovi, aby mu ho do oběda ohlídal. Jen co se vzdálil, ukousl vlk oslu uši a snědl mu srdce; rozhněvanému lvu pak řekl, že osel se bez uší a srdce už narodil: jinak by přece slyšel a cítil jeho faleš a nedal se podruhé pozvat.

Proto si, vážené dámy, odecpte uši a braňte se pošetilé lásce s pomocí čisté lásky k Bohu. Žena jednou oklamaná ať se nedá svést podruhé a v jejím neštěstí mějte vy ostatní výstrahu, nebo dojdete posměchu a hanby. Na mne se nehoršete a mé příhody si vykládejte správně. Vyprávěl jsem příběh Doni Švestky ne proto, že bych jej zažil, ale jako příklad, abyste si daly pozor na falešné báby a špatné sousedy a nenabodly se na trn.

KOLIK JMEN MÁ KUPLÍŘKA

Když mi potom místo lásky jenom samá žalost zbyla, viděl jsem, jak na terase sedí paní ušlechtilá, a ta moje smutné srdce bez prodlení uloupila: dosud ani jedna žena se mi tolik nelíbila.

Velký půvab této dámy nepředčila jedinká, protože to byla dcera bohatého tatínka, šlechtična a krasavice, ctnostná a tak mladinká, že to pro mne, Bůh mi pomoz, byla zrovna novinka.

Byla sličná, usměvavá, ale dbala na svou čest: sedávala věčně doma, zalezlá jak jezevec. Vyhledal jsem Klášterejdu a světil jí celou věc, neboť tyto poutnice jsou počátek všech svatých cest.

Věřte, že mě nelákali další páni Fernáni a že vícrát nesevěřím jim takovéto posláním, neboť každé dobré věci škodí špatní kumpáni: před falešným poslem ať mě Matka boží ochrání!

Moje stará prostřednice byla věrná služebnice, dennodenně chodila tam, dennodenně viděly se, namlouvala, přemlouvala, dotírala stále více jako vojsko rozložené kolem domu krasavice.

Pro začátek jsem se tedy vrátil ke svým písničkám: přidala je bába k dárkům, odnesla, a už je tam.

„Kupte, paní,“ volá na ni, „almerijské šátky mám!“
Řekla paní: „Ráda koupím, napřed se však podívám.“

„Slečno zlatá,“ čaruje má Klášterejda vychytrale, „podívejte, co vám nesu! Prstýnek! Jak drahý ale! Zkuste si ho,“ nahání ji opatrně, ale stále.

„A co nesu za novinu! Nedávejte ji však dále.“

Vím o jednom, který by vás vídati chtěl každý den a dal by vám celé město se vším všudy, co je v něm. Nebuďte tak ostýchavá, nehleďte jen do těch stěn: Bůh vás poslal do světa a vy nejdete vůbec ven.“

Čarovala, čarovala, až tu dívku oklamala: moje písně odevzdala, život pásem opásala, a když prsten navlékala, tak se na ni podívala, že jí rázem udělala a mou cestu pošlapala.

Průpovídka, kterou znají mudrcovi učedníci, přikazuje „Nové sítko nechej tři dny na polici“; tak ta stará jménem Straka příběhla mi náhle říci, že už déle nechce býti zlodějkou a loupežnicí.

Řekl jsem jí na to žertem: „Ach ty strako hubatá, raděj se drž dobré cesty a nescházej do bláta. Dobré splácej dobrou službou, na kterou jsi najata, pamatuj, že ke korytu patří také ohlávka.“

Jenomže jsem při té řeči pozapomněl na přísloví „Tak dlouho se žertem mluví, až se velká hana poví“; hněvala se bába tak, že byl jsem z toho tumpachový: řekla o mé tajné lásce kdejakému tlachalovi.

Převelice bedlivě pak hlídala si dceru máti, takže jsem už nemohl tak často za ní chodívati; jen se člověk zapomene, a hned se to nevyplatí: proto musíš ústa hlídat anebo je zamykati.